

Vroegmoderne tijd

De Portugese missionaris Diego del Santissimo Sacramento bezocht rond 1584 prehistorische rotstekeningen bij de Afrikaanse stad M'banza-Kongo. Hij schreef daarover: "Men denkt dat het Sint Thomas [een leerling van Jezus] was, die deze teksten in de steen achterliet."

- 2p 8 Leg uit dat Diego del Santissimo Sacramento de prehistorische Afrikaanse cultuur bekeek vanuit zijn eigen wereldbeeld.

Gebruik bron 3.

Je concludeert dat het conflict in de bron wordt veroorzaakt doordat veel regenten in de Republiek als uitgangspunt hebben dat:

- 1 ze de strijd tegen Spanje met handel kunnen financieren, en
- 2 particularisme moet worden nagestreefd.

- 3p 9 Licht de conclusies toe door:

- met bron voor **beide** uitgangspunten apart aan te tonen dat de handelswaar van koopman Bijland voor problemen zorgt, en
- zonder bron aan te geven waardoor in Amsterdam veel kooplieden juist met Antwerpen een goede handelsrelatie hebben.

Gebruik bron 4.

Stel: Je bestudeert de elite in de Republiek en je hebt twee onderzoeksonderwerpen:

- 1 Het benadrukken van status onder de rijke kooplieden.
- 2 Het dagelijks leven van rijke kooplieden.

Je concludeert dat je de bron **beter** bruikbaar vindt voor je eerste onderzoeksonderwerp en **minder** bruikbaar voor je tweede onderzoeksonderwerp.

- 4p 10 Leg beide conclusies uit met een verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 5.

De uitgangspunten van Leopold sluiten aan bij politieke ideeën van Locke en Montesquieu.

- 2p 11 Toon dit apart aan voor een idee van Locke **en** voor een idee van Montesquieu.

Vroegmoderne tijd

bron 3

Stadhouder Frederik Hendrik, prins van Oranje, verzoekt in 1638 aan het Amsterdamse stadsbestuur koopman Bijland te arresteren die buskruit en wapens levert aan Antwerpen. Een Fransman schrijft hierover:

Hij [koopman Bijland] had geantwoord dat de burgers van Amsterdam vrijheid hadden om overal te handelen; dat hij er honderd kon noemen die aan de Antwerpenaren leverden, dat hij het ook deed, dat de koophandel niet geremd kon worden. En dat hij hun wel betuigen wilde dat men om winst te maken door "de hel varen moest". (...) De heren van Amsterdam hadden hem toen onschuldig verklaard omdat hij maar een leverancier was en alleen gehandeld had in opdracht van Antwerpse kooplieden. Mijnheer de Prins van Oranje was zeer ontstemd over dit verhaal. Hij stuurde gelijk iemand naar Admiraal Tromp met de opdracht om de vier fluiten¹⁾ met buskruit en geweren in Texel aan te houden. (...) "Gij ziet", zei hij mij toen, "hoeveel geduld men hebben moet met deze plompaarts²⁾ van kooplieden. Ik heb geen grotere vijanden dan de stad Amsterdam."

noot 1 Een fluit is een scheepstype.

noot 2 Dit betekent lomp en onbehouwen.

bron 4

Omstreeks 1655 schildert Pieter van Anraedt dit familieportret van de Amsterdamse koopman Jeremias van Collen en zijn gezin:

Toelichting:

Het schilderij toont Jeremias van Collen, zijn vrouw en hun twaalf kinderen.

Op de achtergrond staat hun landhuis Velserbeek. Het terras waarop de familie is afgebeeld, bestaat in werkelijkheid niet.

bron 5

Op 15 januari 1790 schrijft troonopvolger Leopold van Oostenrijk aan zijn zus:

De heerser, zelfs een erfelijke, is alleen maar een ambtenaar van het volk, die alle aandacht moet geven aan het bevorderen van de welvaart van dat volk. In ieder land moet een grondwet tussen het volk en de soeverein overeengekomen worden, die de macht en de bevoegdheden van de soeverein begrenst. Als de vorst dit verdrag verbreekt, dan doet hij afstand van zijn positie en is niemand nog verplicht om hem te gehoorzamen. Alleen de uitvoerende macht ligt bij de heerser; de wetgevende bij het volk en zijn vertegenwoordigers.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.